	04 : મધ્યયુગીન સ્થાપત્યો , શહેરો , વેપારી અને કારીગરો
290	અનુમોર્યયુગ દરમિયાન કઈ શૈલીમાં સ્તુપોનું બાંધકામ થયું હતું ?
ANS.	**ગાંધાર અને મથુરા શૈલીમાં**
291	શિલ્પકલાનો અર્થ જણાવો .
ANS.	**શિલ્પીના મનમાં જાગતા ભાવોને છીણી અને હથોડી વડે પાષાણ , લાકડા કે ધાતુ ઉપર કંડારવાની કલા**
292	સ્થાપ્ત્યનો સામાન્ય અર્થ શું થાય છે ?
ANS.	**બાંધકામ**
293	સ્થાપત્ય માટે બીજો કયો શબ્દ વપરાય છે ?
ANS.	**શિલ્પશાસ્ત્ર શબ્દ વપરાય છે**
294	સ્થાપત્યકલામાં નિપુણ (પારંગત) વ્યક્તિને કાયા નામે ઓળખવામ આવે છે ?
ANS.	**સ્થપતિ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે**
295	રાજપૂતયુગનો સમયગાળો કયો હતો ?
ANS.	**ઈ.સ 700 થી ઈ.સ 1200 એમ કુલ 500 વર્ષ**
296	રાજપૂતયુગીન સ્થાપત્યમાં મંદિર નિર્માણ માટેની કઈ શૈલી ઉત્તર ભારતમાં પ્રચલિત થઇ ?
ANS.	**નાગરશૈલી**
297	નાગરશૈલીમાં બંધાયેલા મંદિરોના નામ જણાવો .
ANS.	**ખજુરાહોનું મંદિર, પૂરીનું લિંગરાજ મંદિર તથા સૌરાષ્ટ્રના ગોપના મંદિરો**
298	દિલ્લી સલ્તનતના સમયગાળામાં સ્થાપત્ય માટે કઈ શૈલી પ્રચલિત હતી ?
ANS.	**આરબશૈલી**
299	કયા બાદશાહે બનાવેલી નહેરો અને મસ્જીદો વિશિષ્ટ છે ?
ANS.	**ફિરોજ તુગલક**
300	કુંભલગઢનો દુર્ગ / કિલ્લો કોના દ્વારા બનાવવામાં આવ્યો હતો ?
ANS.	**રાણા કુંભા દ્વારા**
301	કોર્ણાકનાં સૂર્ય મંદિરનું અને કર્ણાટકનું હોંશલેશ્વર મંદિરનું બાંધકામ કઈ સદીમાં કરવામાં આવ્યું હતું ?
ANS.	**13મી સદીમાં**
302	કોર્ણાકનું સૂર્યમંદિર કયા આવેલું છે ?
ANS.	**ઓરિસાના પૂરી જીલ્લામાં બંગાળના અખાત પાસે**
303	ઓરિસ્સાના પૂરી જીલ્લામાં આવેલ કોર્ણાકના સૂર્યમંદિરનું નિર્માણ કોના સમયમાં થયું હતું ?
ANS.	**ગંગવંશના રાજા નરસિંહવર્મન પ્રથમના સમયમાં**
304	એવું કયું મંદિર છે જેનો આકાર સાત અશ્વો (ઘોડા) ખેચતા હોય એવો છે ?
ANS.	**કોર્ણાકનું સૂર્યમંદિર**
305	કોર્ણાકના સૂર્યમંદિરના રથના કેટલા પૈંડા છે ?
ANS.	**બાર / 12**

306	ભારતનું કયું મંદિર " કાળા પેગોડા " તરીકે ઓળખાય છે ?
ANS.	**કોર્ણાકનું સૂર્યમંદિર**
307	કોર્ણાકનું સૂર્યમંદિર કાળા પેગોડા તરીકે શાથી ઓળખાય છે ?
ANS.	**તેનું નિર્માણ કાળા પથ્થરમાંથી થયું હોવાથી " કાળા પેગોડા " તરીકે ઓળખાય છે**
308	ઉતર ભારતના મંદિરોની લાક્ષણીકતા કઈ હતી ?
ANS.	**ગોળ શિખરો અને સ્તંભ વિનાનાં ખંડો**
309	દક્ષીણ ભારતના મંદિરોની લાક્ષણીકતા કઈ હતી ?
ANS.	**શંકુ આકારના અણીદાર શિખરો વાળા મંદિરો**
310	દક્ષીણ ભારતનાં મંદિરોની વિશેષતા કઈ છે ?
ANS.	**ગોપુરમ**
311	ગોપુરમ એટલે શું ? અર્થ જણાવો .
ANS.	**મંદિરના ઊંચા પ્રવેશદ્વાર**
312	મધ્યયુગીન સમયમાં સૌથી ઊંચા મંદિર તરીકે કયા મંદિરની ગણના થતી હતી ?
ANS.	**તાંજોરનું રાજરાજેશ્વર મંદિર**
313	મુઘલ સ્થાપત્ય કલાનો વિશેષ નમુનો કોણે માનવામાં આવે છે ?
ANS.	**હુમાયુનો મકબરો**
314	મુઘલ સ્થાપત્યમાં સર્વોચ્ચ શીખર તરીકે કોની ગણના કરવામાં આવે છે ?
ANS.	**શાહજહાંએ બંધાવેલ આગ્રાનો તાજમહાલ**
315	વિશ્વની સાત અજાયબીઓમાં સ્થાન પામેલ આગ્રાનો તાજમહાલ કઈ નદીને કિનારે આવેલ છે ?
ANS.	**ઉતરપ્રદેશની યમુના નદીના કિનારે**
316	દિલ્લીમાં આવેલ લાલકિલ્લાનું બાંધકામ કોણે કરાવ્યું હતું ?
ANS.	**શાહજહાંએ**
317	શાહજહાંએ બનાવડાવેલ કલાત્મક મયુરાસન કયા કિલ્લામાં આવેલું છે ?
ANS.	**લાલકિલ્લામાં**
318	દર વર્ષે આપણા દેશમાં 15 મી ઓગષ્ટ અને 26મી જાન્યુઆરીએ ધ્વજવંદન ક્યાંથી કરવામાં આવે છે ?
ANS.	**લાલકિલ્લા ઉપરથી**
319	શીખ સંપ્રદાયનું શ્રેષ્ઠતમ સ્થાપત્ય કયું ગણાય છે ? તેનું નિર્માણ ક્યાં થયું હતું ?
ANS.	**સુવર્ણમંદિર , અમૃતસરમાં (પંજાબ)**
320	સોમનાથનાં મંદિર અને મોઢેરાના મંદિરનો જીણોદ્ધાર કોના સમયમાં અને કઈ સદીમાં થયો હતો ?
ANS.	**11મી સદીમાં , સોલંકી રાજા ભીમદેવ પ્રથમ ના સમયમાં**
321	શૈવપંથનું પુરાતન અને સમૃધ્ધ સોમનાથનું મંદિર કયા આવેલું છે ?
ANS.	**ગીર સોમનાથ જીલ્લામાં વેરાવળ પાસે આવેલા પ્રભાસપાટણમાં**
322	સોમનાથના મંદિરનું છેલ્લે નવું નિર્માણ કયારે થયું હતું ?

ANS.	**ઈ.સ 1951માં**
323	ભારતના પવિત્ર 12 જ્યોતિર્લિંગમાનું પ્રથમ કયા આવેલું છે ?
ANS.	**સોમનાથનું જ્યોતિર્લિંગ**
324	ઉપરકોટનો કિલ્લો કયા આવેલો છે ?
ANS.	**જુનાગઢમાં**
325	ઉપરકોટનું મુળનામ કયું હતું ?
ANS.	**ગિરીદુર્ગ હતું**
326	જુનાગઢમાં આવેલ અડીકડીની વાવ અને નવઘણ કુવાનું બાંધકામ કોણે કરાવ્યું હતું ?
ANS.	**રા'ખેંગાર**
327	અડીકડીની વાવ અને નવઘણ કુવા વિશે કઈ એક કેહવત પ્રચલિત છે ?
ANS.	**અડી-કડી વાવ અને નવઘણ કુવો જેણે ન જોયો તે જીવતો મૂઓ**
328	મોઢેરાનું સુર્યમંદિર કયા આવેલું છે ?
ANS.	**ગુજરાતના મહેસાણા જીલ્લાના મોઢેરા ખાતે**
329	કોર્ણાકનું સૂર્યમંદિર કયા આવેલું છે ?
ANS.	**ઓરિસાના પૂરી જીલ્લામાં બંગાળના અખાત પાસે**
330	મોઢેરાના સર્યમંદિરની બહાર કેટલા જળ કુંડ આવેલા છે ?
ANS.	**108**
331	ગુજરાતનું એવું કયું મંદિર છે જેમાં સૂર્યનું પ્રથમ કિરણ મંદિરમાં પડે છે અને આખું મંદિર ઝળહળી ઉઠે છે ?
ANS.	**મોઢેરાનું સર્યમંદિર**
332	રાણીની વાવનું નિર્માણ કોણે કરાવ્યું હતું ?
ANS.	**ભીમદેવ પહેલાની રાણી ઉદાયમતિએ**
333	રાણીની વાવ કેટલા માળની છે ? (પાટણ)
ANS.	**સાત માળની છે**
334	રાણી ઉદાયમતિએ રાણીની વાવનું નિર્માણ કયારે કરાવ્યું હતું ?
ANS.	**ભીમદેવ પ્રથમના અવસાન પછી**
335	ગુજરાતની કઈ વાવને વર્લ્ડ હેરીટેજ સાઈટનો દરજ્જો આપ્યો છે ?
ANS.	**રાણીની વાવ / પાટણ**
336	ગુજરાતનું વિશિષ્ટ સ્થાપત્ય રુદ્રમહાલયનું નિર્માણ કોણે કરાવ્યું હતું ?
ANS.	**સિધ્ધરાજ જયસિંહ**
337	સિધ્ધરાજ જયનસિંહ કયા પંથનો અનુયાયી હતો ?
ANS.	**શૈવપંથ / સંપ્રદાય**
338	ધોળકામાં મલાવ તળાવ કોણે બંધાવ્યું હતું ?
ANS.	**મીનળદેવી**

339	વિરમગામનું મુનસર તળાવ કોણે બંધાવ્યું હતું ?
ANS.	**મીનળદેવી**
340	મુનસર તળાવ કયા આવેલું છે ?
ANS.	**વિરમગામ**
341	સહસ્ત્રલિંગ તળાવ કયા આવેલું છે ? તે કોના સમયમાં બાંધવામાં આવ્યું ?
ANS.	**પાટણ , સિધ્ધરાજ જયસિંહના સમયમાં**
342	તમે વડનગરના પ્રવાસે ગયા હોવ તો તમેં ત્યાં ક્યાં સ્થળો જોવાનું પસંદ કરશો ?
ANS.	**કીર્તિતોરણ અને શર્મિષ્ઠા તળાવ**
343	ગુજરાતમાં સલ્તનતકાળ દરમિયાન રાજધાનીનું સ્થળ કયું હતું ?
ANS.	**અમદાવાદ**
344	અમદાવાદ નામનું નગર કોણે વસાવ્યું હતું ?
ANS.	**અહમદશાહે 1411માં વસાવ્યું હતું**
345	ભદ્રકાળીનો કિલ્લો અને જામા મસ્જીદ તમને ક્યા શહેરમાં જોવા મળશે ?
ANS.	**અમદાવાદ**
346	હાલનું અમદાવાદમાં આવેલ કાંકરિયા તળાવ પહેલા કાય નામેં ઓળખાતું હતું ?
ANS.	**હો-જે-કુતુબ નામે ઓળખાતું હતું**
347	હો-જે-કુતુબ નામે ઓળખાતું કાંકરિયા તળાવ કોણે બંધાવ્યું હતું ?
ANS.	**અમદાવાદના સુલતાન કુતુબશાહે**
348	અમદાવાદ શહેરનાં વચ્ચેના ભાગમાં એક બગીચો તૈયાર કરાવવામાં આવ્યો હતો તે કયા નામે ઓળખાય છે ?
ANS.	**નગીનાવાડી નામે ઓળખાય છે**
349	પાલીતાણાના શેત્રુંજય પર્વત ઉપર જૈન મંદિરો કોણે બંધાવ્યા હતા ?
ANS.	**પાદ્લીપ્ત નામના જૈન મુનીએ બંધાવ્યા હતા**
350	દુનિયામાં એકજ જગ્યા ઉપર પહાડ પર સૌથી વધુ મંદિરો હોય એવા સ્થળો ક્યા છે ?
ANS.	**પાવાપુરી અને પાલીતાણા**
351	ગુજરાતમાં એક વિશિષ્ટ સ્થાપત્ય તરીકે કોનો સમાવેશ થાય છે ?
ANS.	**પાળિયાનો સમાવેશ થાય છે**
352	ગુજરાતમાં પાળીયાના શ્રેષ્ઠ ઉદાહરણો કયા છે ?
ANS.	**જામનગર પાસે ભૂચર મોરીનો સુરજ કુંવરબાનો પાળીઓ અને સોમનાથના મંદિર પાસેનો હમીરજી ગોહીલનો પાળીઓ**
353	ચિત્રકલા વિશેના મહત્વના ગ્રંથો કયા ગણાય છે /
ANS.	**1. ગુલશન ચિત્રાવલી અને 2. હમ્ઝનામા**
354	કોના નેતૃત્વ હેઠળ આગ્રામાં એક ચિત્રશાળાની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી ?
ANS.	**આકારિઝા નામના મહાન ચિત્રકારના નેતૃત્વમાં**
355	સંગીતમાં કવાલીની શોધ કોણે કરી હતી ?

ANS.	**અમીર ખુશરોએ - તેણે ધ્રુપદને બદલે ખ્યાલપદ્ધતિ દાખલ કરી હતી..**
356	સંગીત રત્નાકર નામનો ગ્રંથ કોણે લખ્યો હતો ?
ANS.	**દેવગીરીના પંડિત સારંગદેવે લખ્યો હતો**
357	સંગીત સુધાકર નામનો ગ્રંથ સંગીત ક્ષેત્રે કોણે લખ્યો હતો ?
ANS.	**ગુજરાતના હરીપાલ દવેએ**
358	અકબરના સમયમાં શાસ્ત્રીય સંગીત સાથે સંકળાયેલો મહાન કલાકાર કોણ હતો ?
ANS.	**તાનસેન**
359	ભવાઈ લેખન અને ભજવવાનો શ્રેય કોના ફાળે જાય છે ?
ANS.	**અસાઈત ઠાકોર**
360	ઝાલાવાડ વિસ્તારમાં પશુપાલકો એક વિશિષ્ટ રાસ રમે છે તેને શું કહેવાય છે ?
ANS.	**હુડો નૃત્ય / તરણેતરના મેળામાં હુડો રમવા લોકો ગુજરાત આવે છે**
361	ગરબી સાથે કોનું નામ જોડાયેલું છે ?
ANS.	**દયારામ / દયારામની ગરબી**
362	ગુજરાતમાં ભરતગુંથણ કયા વિસ્તારનું જાણીતું છે ?
ANS.	**કચ્છના બન્ની વિસ્તારનું અને ખદીર વિસ્તારનું**
363	પાટણનું શું જાણીતું છે ?
ANS.	**પટોળા**
364	વિજયનગરની રાજધાની કઈ હતી ?
ANS.	**હમ્પી વિજયનગરની રાજધાની હતી**
365	હમ્પી વેપાર વાણિજ્યનું અને હુન્નરકલાનું મહત્વનું નગર હતું એવું શાના ઉપરથી કહી શકાય ?
ANS.	**હમ્પીમાંથી મળેલા ત્રણ પ્રકારના સુવર્ણ સિક્કાઓ પરથી કહી શકાય**
366	સોળમી સદીમાં ભરૂચ અને ખંભાત પછી કયું મહત્વનું બંદર હતું ?
ANS.	**સુરત**
367	ગુજરાતમાં કયા જાણીતા સોદાગરો રહેતા હતા ?
ANS.	**વીરજી વોરા અને ગોપી મલિક**
368	જરીભરત અને કાપડ ઉદ્યોગ માટે કયું સ્થળ જાણીતું છે ?
ANS.	**સુરત / સુરત આંતરરાષ્ટ્રીય વેપારી મથક હતુ**

આટલું યાદ રાખો	
1	રાજપૂતયુગીન સ્થાપત્યમાં મંદિર નિર્માણ માટેની કઈ શૈલી ઉત્તર ભારતમાં પ્રચલિત થઇ ? નાગરશૈલી
2	ગુજરાતમાં કયા જાણીતા સોદાગરો રહેતા હતા ? વીરજી વોરા અને ગોપી મલિક
3	સોળમી સદીમાં ભરૂચ અને ખંભાત પછી કયું મહત્વનું બંદર હતું ? સુરત
4	વિજયનગરની રાજધાની કઈ હતી ? હમ્પી વિજયનગરની રાજધાની હતી
5	ઝાલાવાડ વિસ્તારમાં પશુપાલકો એક વિશિષ્ટ રાસ રમે છે તેને શું કહેવાય છે ? હુડો નૃત્ય
6	ભવાઈ લેખન અને ભજવવાનો શ્રેય કોના ફાળે જાય છે ? અસાઈત ઠાકોર
7	સંગીતમાં કવાલીની શોધ કોણે કરી હતી ? અમીર ખુશરોએ
8	સંગીત રત્નાકર નામનો ગ્રંથ કોણે લખ્યો હતો ? દેવગીરીના પંડિત સારંગદેવે લખ્યો હતો
9	સંગીત સુધાકર નામનો ગ્રંથ સંગીત ક્ષેત્રે કોણે લખ્યો હતો ? ગુજરાતના હરીપાલ દવેએ
10	હો-જે-કુતુબ નામે ઓળખાતું કાંકરિયા તળાવ કોણે બંધાવ્યું હતું ? અમદાવાદના સુલતાન કુતુબશાહે
11	અમદાવાદ નામનું નગર કોણે વસાવ્યું હતું ? અહમદશાહે 1411માં વસાવ્યું હતું
12	ધોળકામાં મલાવ તળાવ કોણે બંધાવ્યું હતું ? મીનળદેવી
13	વિરમગામનું મુનસર તળાવ કોણે બંધાવ્યું હતું ? મીનળદેવી
14	ગુજરાતનું વિશિષ્ટ સ્થાપત્ય રુદ્રમહાલયનું નિર્માણ કોણે કરાવ્યું હતું ? સિદ્ધરાજ જયસિંહ
15	રાણીની વાવનું નિર્માણ કોણે કરાવ્યું હતું ? ભીમદેવ પહેલાની રાણી ઉદાયમતિએ
16	મોઢેરાનું સુર્યમંદિર કયા આવેલું છે ? ગુજરાતના મહેસાણા જીલ્લાના મોઢેરા ખાતે
17	કોર્ણાકનું સૂર્યમંદિર કયા આવેલું છે ? ઓરિસાના પૂરી જીલ્લામાં બંગાળના અખાત પાસે
18	સોમનાથના મંદિરનું છેલ્લે નવું નિર્માણ કયારે થયું હતું ? ઈ.સ 1951માં
19	કયા બાદશાહે બનાવેલી નહેરો અને મસ્જીદો વિશિષ્ટ છે ? ફિરોજ તુગલક
20	દિલ્લી સલ્તનતના સમયગાળામાં સ્થાપત્ય માટે કઈ શૈલી પ્રચલિત હતી ? આરબશૈલી

મહત્વના ગ્રંથ અને તેના લેખક / સ્થાપત્યો		
21	સિદ્ધહેમશબ્દાનું શાશન - હેમચંદ્રાચાર્ય	તુઘલખનામ અને તારીખે દિલ્લી - અમીર ખુશરો
22	ગીતગોવિંદ - જયદેવ	કિતાબુલ હિન્દ-રહેલા - ઈબ્નબતૂતા
23	હિતોપદેશ - નારાયણ	કાનડદે પ્રબંધ - પદ્મનાભ
24	સિદ્ધાંત શિરોમણી અને લીલાવતી -ભાસ્કરાચાર્ય	પદમાવત - મહંમદ જાયસી
25	પૃથ્વીરાજરાસો - ચંદબરદાઈ	ભાસ્ય - રામાનુજચાર્ય
26	કાવ્યપ્રકાશ - મમ્મ્ત	મન સોલ્લાસ - સોમેશ્વર
27	હિતાબુલ હિન્દ - અલબરુની	ગરબી -દયારામ
28	નીશાતબાગ - કાશ્મીર	શાલીમાર બાગ - લાહોર
29	આરામબાગ - આગ્રા	સીદી-સૈયદની જાળી - અમદાવાદ

કંથરપુરા પ્રાથમિક શાળા તા : તિલકવાડા જિ : નર્મદા

એકમ ટેસ્ટ ૪. મધ્યયુગીન સ્થાપત્યો, શહેરો,વેપારી અને કારીગરો કુલ ગુણ-૩૦

પ્રશ્ની:1. નીચે આપેલ વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ શોધીને સાચો ઉત્તર લખો. (૫)

(1) દિલ્લી સલ્તનતના આ સમયગાળામાં મસ્જિદ, મકબરા અને રોજા એમ ત્રણ સ્થાપત્યોની.......... શૈલી પ્રમુખ હતી.

(અ) ઇસ્લામ (બ) નાગર

(ક) સલ્તનત (ડ) આરબ

(2) આગ્રા : .... બાગ, કાશ્મીર : .... બાગ

(અ) લાલ-શાલીમાર (બ) નિશાંત –આરામ

(ક) આરામ - નિશાત (ડ) શાલીમાર –લાલ

(3) મુંબઈ............. મંદિર, તાંજોર............... મંદિર.

(અ) રાજરાજેશ્વર - એલિફન્ટાની ગુફા (બ) રથ - સુવર્ણ

(ક) એલિફન્ટાની ગુફા- રાજરાજેશ્વર (ડ) સુવર્ણ- રથ

(4) વર્લ્ડ હેરિટેજ સાઇટનો દરજ્જો પ્રાપ્ત કરનાર સ્થાપત્ય.

(અ) અડી કડીની વાવ (બ) રાણીની વાવ

(ક) કાંકરીયા તળાવ (ડ) રૂડાદેવીની વાવ

(5) બારીઓમાં વિશિષ્ટ પ્રકારની જાળીઓની કોતરણી ધરાવનાર.......

(અ) સીદીસૈયદની જાળી (બ) જામા મસ્જિદ

(ક) ડભોઇનો કિલ્લો (ડ) ધોળકાની મસ્જિદ

પ્રશ્ન: 2. નીચેના પ્રશ્નોના ટૂંકમાં ઉત્તર આપો. (૮)

(1) સ્થાપત્ય એટલે શું?

(2) રાજસ્થાનની કઈ કઈ ચિત્ર શૈલીઓ સુવિખ્યાત થતી?

(3) હમ્પીને કઈ બાબતો દ્વારા હુન્નરકલા તથા વેપાર વાણિજ્યનું કેન્દ્ર ગણી શકાય?

(4) મધ્યયુગના સ્થાપત્ય કલાના નામ લખો.

પ્રશ્ન: 3. વિધાન સાચાં છે કે ખોટાં તે જણાવો. (૫)

(1) રાણીની વાવ સોલંકી યુગ દરમિયાન બંધાયેલી હતી.

(2) રાજરાજેશ્વર મંદિર શિખ સંપ્રદાયનું શ્રેષ્ઠતમ સ્થાપત્ય છે.

(3) ઉપરકોટનું મૂળ નામ ઈલ્વદુર્ગ હતું.

(4) દુનિયામાં એક જ જગ્યાએ પહાડ પર સૌથી વધારે મંદિર હોય તેવું સ્થળ એટલે પાવાપુરી.

(5) ગુજરાતમાં કચ્છ અને કાઠિયાવાડમાં પાળિયાઓની પરંપરા આજે પણ જીવંત છે.

પ્રશ્ન : 4. ટૂંક નોંધ લખો. (૧૨)

(1)પાળિયા

(2) મોઢેરાનું સૂર્યમંદિર

(3) મુઘલ સ્થાપત્યકલા

(4) રાણીની વાવ